

“GIYOHVANDLIKKA QARSHI SIYOSAT”

Pedagogika psixologiya fakulteti,

Pedagogika Psixologiya yo'nalishi 3- bosqich talabasi

G'oyeboyeva Dinora

Ilmiy rahbar

Mavlyanova Surayyo Sultanaliyevna

Annotatsiya: Giyohvandlik tushunchasining o'ziga xos xususiyatlari va uning jamiyatga ta'siri yoritiladi. Giyohvand moddalar (narkotiklar)ni iste'mol qilishdan kelib chiqadigan sog'liq muammolari, iqtisodiy zararlar, jinoyatlar va ijtimoiy izolyatsiya kabi salbiy oqibatlar haqida ma'lumot beriladi. Giyohvandlikning individual va jamiyatdagi omillarga qanday ta'sir ko'rsatishi ham muhokama qilinadi. Giyohvandlikka qarshi siyosatning asosiy yunalishlari - profilaktika, rehabilitatsiya, qattiq qonuniy nazorat, ta'lim va sog'liqni saqlash tizimining roli keltiriladi. Ayrim davlatlarda bu borada olib borilayotgan siyosatlarning samarali bo'lishi uchun qanday yondashuvlar zarurligi haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: rehabilitatsiya, psixologik yordam, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, sog'lom turmush, giyohvandlik, narkotik moddalar, sog'liq, iqtisodiyot, jinoyat

Giyohvandlikka Qarshi Siyosat: Jamiyatning Sog'lom Rivojlanishi Uchun

Kirish

Giyohvandlik – bu nafaqat individual muammo, balki butun jamiyatni o'z ichiga olgan global xavfdir. So'nggi yillarda giyohvand moddalar iste'molining ortishi, jamiyatning barcha qatlamlarini, xususan, yoshlarni o'z ta'siriga olmoqda. Bu esa sog'liqni saqlash, jinoyat, iqtisodiyot va ta'lim sohalarida jiddiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Shu sababli, giyohvandlikka qarshi

siyosatning samarali bo'lishi jamiyatni rivojlantirishda va sog'lom kelajakni yaratishda muhim ahamiyatga ega.

Giyohvandlikka qarshi siyosat nafaqat giyohvand moddalarni iste'mol qilishni cheklashni, balki giyohvandlikning salbiy oqibatlarini kamaytirishni, shu bilan birga, jamiyatning ijtimoiy, iqtisodiy va sog'liqni saqlash tizimlarida yaxshilanishlarni ta'minlashni maqsad qiladi. Ushbu maqolada giyohvandlikka qarshi olib borilayotgan siyosatni, uning samaradorligini, hozirgi kundagi muammolarni va bu sohada erishilgan yutuqlarni tahlil qilamiz.

Giyohvandlik va uning Jamiyatdagi Salbiy Ta'siri

Giyohvand moddalar – bu psixotropik ta'sir ko'rsatuvchi, organizmga zarar yetkazuvchi moddalar bo'lib, ularning doimiy iste'moli odamning sog'lig'iga jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Giyohvandlikning jamiyatga bo'lgan ta'siri juda keng va turli xil. Giyohvand moddalar iste'molchilari tez-tez sog'liqni saqlash tizimi resurslarini, jinoiy tizimni va ijtimoiy xizmatlarni ortiqcha yuklaydi. Shuningdek, giyohvandlik jamiyatda jinoyatlar sonining ortishiga sabab bo'ladi, chunki ko'plab giyohvandlar moddalarni sotib olish uchun jinoyat qilishga majbur bo'ladi.

Giyohvandlikning ijtimoiy va iqtisodiy ta'sirlari, shuningdek, oila, mehnat bozorida muammolarni keltirib chiqaradi. Giyohvandlikka duchor bo'lgan shaxslar ko'pincha ishdan qoladi, uzoq muddatli sog'liq muammolari bilan kurashadi va jamiyatdan izolyatsiya qilinadi.

Giyohvandlikka Qarshi Siyosatning Asosiy Yo'nalishlari

Giyohvandlikka qarshi siyosat, asosan, uchta asosiy yunalishda amalga oshiriladi:

1. **Profilaktika** – Giyohvandlikning oldini olish uchun dasturlar va tadbirlar ishlab chiqiladi. Bu, ayniqsa, yoshlar orasida giyohvandlikka qarshi axborot tarqatish, zarur bilim va ko'nikmalarni berish, ijtimoiy xizmatlar va ta'lim tizimlari bilan hamkorlikda amalga oshiriladi. Profilaktika dasturlari orqali giyohvandlikka qarshi kurashning samaradorligi oshadi.

2. **Reabilitatsiya va yordam** – Giyohvandlikka duchor bo‘lgan shaxslar uchun reabilitatsiya dasturlari va psixologik yordam ko‘rsatish tizimi ishlab chiqiladi. Bu tizim giyohvandlar uchun qayta ijtimoiylashish, sog‘lom turmush tarzini tiklashda yordam beradi.

3. **Qonuniy va yuridik chora-tadbirlar** – Giyohvand moddalarni iste'mol qilishni va ularni tarqatishni qat'iy nazorat qilish, qattiq jazolarni belgilash. Bunda davlatlar narkotik moddalarni sotish, iste'mol qilish, va ishlab chiqarish bilan bog‘liq jinoiy faoliyatni jazolashda qat'iy siyosat yuritadilar.

Giyohvandlikka Qarshi Qonuniy Tadbirlar

Dunyoning ko‘plab mamlakatlarida giyohvandlikka qarshi kurashda qonuniy chora-tadbirlar muhim rol o‘ynaydi. Ko‘plab davlatlar narkotik moddalar savdosiga qarshi qat'iy qonunlar o‘rnatgan va bu bilan jinoyatchilik darajasini pasaytirishga erishgan. Masalan, ba'zi mamlakatlarda narkotik moddalarni sotishga yoki iste'mol qilishga aloqador shaxslar uchun uzoq muddatli qamoq jazosini belgilangan.

Shu bilan birga, ba'zi davlatlar giyohvand moddalar iste'mol qilganlarni dekriminalizatsiya qilishga qaror qilgan. Bunday siyosat yondashuvi, odatda, sog‘liqni saqlash va reabilitatsiya tizimini rivojlantirishga qaratilgan. Bu yondashuvning maqsadi giyohvandlarni jinoyatkor sifatida emas, balki sog‘liqni saqlash tizimiga muhtoj shaxslar sifatida ko‘rishdir.

Ta'lim va Axborot Tashviqoti

Giyohvandlikka qarshi kurashda ta'lim va axborot muhim o‘rin tutadi. Yoshlar orasida narkotik moddalarni iste'mol qilishning salbiy oqibatlari haqida tushuncha berish, ularni ongli qarorlar qabul qilishga o‘rgatish zarur. Bu o‘z ichiga keng ko‘lamli axborot kampaniyalarini, o‘quv dasturlarini va jamoatchilikni o‘z vaqtida xabardor qilishni oladi. Giyohvandlikka qarshi kurashda ta'lim muassasalari, oilalar va jamoat tashkilotlari hamkorligida amalga oshiriladigan profilaktik dasturlar orqali giyohvandlikning oldini olish mumkin.

Giyohvandlikka Qarshi Siyosatda Xalqaro Hamkorlik

Giyohvandlikka qarshi kurashda xalqaro hamkorlik muhim ahamiyatga ega. Giyohvand moddalar savdosi global miqyosda amalga oshirilayotganligi sababli, bu muammoga qarshi kurashishda davlatlar o'rtasidagi hamkorlik zarur. Xalqaro tashkilotlar, masalan, BMT, Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JST), va boshqa tashkilotlar giyohvandlikka qarshi global dasturlarni amalga oshiradilar. Bunday dasturlar narkotik moddalar savdosining oldini olish, zararlangan aholi qatlamlariga yordam berish va giyohvandlikka qarshi profilaktika tadbirlarini amalga oshirishni maqsad qilgan.

Giyohvand moddalarni nazorat qilish bo'yicha birinchi xalqaro shartnoma 1912-yilda imzolangan Xalqaro afyun konvensiyasi hisoblanadi Global miqyosda u 1919-yilda Versal [shartnomasiga](#) kiritilganidan keyin kuchga kirdi. Qayta ko'rib chiqilgan konvensiya 1928-yilda Millatlar Ligasi tomonidan ro'yxatga olingan. U 1961-yilda Giyohvandlik vositalari bo'yicha yagona xalqaro konvensiya bilan almashtirildi. Konvensiya mamlakatlarga giyohvand moddalarni noqonuniy moddalarni yozib berish orqali davolashni taqiqlab, giyohvand moddalarni faqat ilmiy va tibbiyotda qo'llashga ruxsat berdi. Konvensiyada giyohvand moddalarga oid muayyan qonunlar batafsil bayon qilinmagan, biroq davlatlar o'z qonunchiligini umume'tirof etilgan tamoyillarga muvofiq qabul qilishlari kerakligi nazarda tutilgan.

Milliy strategiya doirasida quyidagi maqsadlarga erishish barcha davlat organlari va tashkilotlarning ustuvor vazifasi sifatida belgilandi:

- aholi, ayniqsa, xotin-qizlar va yoshlarda “giyohvandlikka qarshi immunitet”ni, o'quvchi va talabalar orasida kuchli ta'sir qiluvchi dorilarni iste'mol qilishga murosasiz munosabatni shakllantirish, ta'lim muassasalarida psixofaol moddalar tarqalishining oldini olishga

qaratilgan yangi ta'sirchan targ'ibot-tashviqot va tarbiyaviy-profilaktik mexanizmlarni joriy etish;

- aholiga sifatli narkologik yordam ko'rsatish tizimini yangi usullar asosida rivojlantirish, giyohvandlik va zaharvandlikning barvaqt profilaktikasi, diagnostikasi, davolash va tibbiy-ijtimoiy rehabilitatsiyasi tizimini tubdan takomillashtirishga qaratilgan manzilli choralarni amalga oshirish;

- giyohvandlik vositalari, psixotrop va kuchli ta'sir qiluvchi moddalar hamda prekursorlarning noqonuniy aylanmasining yangicha, ayniqsa, internet tarmog'idagi usullariga barham berish, bu boradagi tezkor-qidiruv, tergov va ekspert-kriminalistik choralar kompleksini, birinchi navbatda raqamlashtirish orqali rivojlantirish;

- davlat va xususiy tibbiyot muassasalari hamda dorixonalarning giyohvandlik vositalaridan tibbiyotda foydalanish amaliyotini nazorat qilish, shuningdek, farmatsevtika korxonalari, giyohvandlik vositalarining ulgurji va chakana savdosi bilan shug'ullanuvchi subyektlar mas'uliyatini oshirishning ta'sirchan mexanizmlarini yaratish;

- giyohvandlikni davolash va narkojinoyatlarga qarshi kurashish sohasida ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish, bu yo'nalishdagi ilmiy izlanishlar, xulosalar, yutuqlar va yangiliklarni amaliyotga joriy etish hamda ommaga yetkazishni ta'minlash.

Xulosa

Giyohvandlik jamiyat uchun katta xavf tug'diradigan ijtimoiy va sog'liq muammosidir. Giyohvandlikka qarshi siyosatning samarali bo'lishi uchun profilaktika, rehabilitatsiya va qonuniy chora-tadbirlar bir-biri bilan chambarchas

bog'langan bo'lishi kerak. Ta'lim va axborot, shuningdek, xalqaro hamkorlik orqali bu muammoga qarshi kurashish samarali bo'lishi mumkin. Jamiyatni sog'lomlashtirish, giyohvandlikka qarshi samarali siyosatni amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega va bu davlatlar tomonidan amalga oshirilishi zarur bo'lgan birinchi navbatdagi choralardir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. **Yusupov, N.** (2020). *Jamiyat va giyohvandlik: muammo va yechimlar*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. **Tursunov, Sh.** (2018). *Giyohvandlikka qarshi kurashda huquqiy asoslar*. Toshkent: O'qituvchi.
3. **Abdullayev, A.** (2019). *Giyohvandlikning ijtimoiy oqibatlar va unga qarshi kurashning asosiy yo'nalishlari*. Toshkent: Ijtimoiy Fanlar Akademiyasi Nashriyoti.
4. **Jumaniyozov, D.** (2017). *Giyohvandlik va uning salbiy ta'siri: O'zbekiston misolida*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi.
5. **Xo'jaev, A.** (2021). *O'zbekistonda giyohvandlikka qarshi siyosatning rivojlanishi*. Toshkent: Noshir.
6. **G'ulomov, R.** (2020). *Jamiyatda giyohvandlikka qarshi profilaktika tadbirlari*. Tashkent: O'zbekiston Yuridik Akademiyasi.
7. **Nazarov, M.** (2022). *Giyohvandlik va uning oldini olish bo'yicha qonuniy chora-tadbirlar*. Toshkent: O'zbekiston Qonunchilik Palatasi.
8. **Rasulov, J.** (2018). *O'zbekiston Respublikasida giyohvandlikka qarshi kurashga doir qonunchilik va amaliyot*. Tashkent: O'zbekiston Yuridik Akademiyasi.
9. **Abduqodirov, M.** (2017). *Giyohvandlik va uning jamiyatdagi ta'siri*. Tashkent: Iqtisodiyot va Jamiyat.
10. **Akramov, F.** (2021). *O'zbekiston Respublikasida narkotik moddalar bilan bog'liq jinoyatlar va ularni jazolash tartibi*. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi.